

O sinodskom prijevodu Novog zavjeta na srpski jezik

Povjerenstvo Svetog arhijerejskog sinoda za reviziju prijevoda Novog zavjeta, čiji je autor Vuk Stefanović Karadžić (1. izdanje 1847. godine, 2. izdanje 1856. godine, 3. izdanje 1864. godine), osnovano je 1962. godine i polako je obavljalo svoje dužnosti do 1968. godine, nakon čega je ipak počelo s intenzivnijim radom. Članovi Povjerenstva bili su Pavle, bivši arhijerej Raško-prizrenske eparhije i kasnije patrijarh Srpske crkve (1990. – 2009.); dr. Vasilije, arhijerej Žičke eparhije; paroh arhijerej dr. Daniel Krstić, profesor na Pravoslavnom teološkom fakultetu; dr. Miloš Erdeljan, predavač Starog zavjeta i stručnjak za hebrejski jezik; dr. Stojan Gošević, predavač kolegija Dogmatska teologija i stručnjak za novozavjetni grčki, prof. Bogoljub Čirković (stručnjak za crkveni-slavenski jezik) te ja, kao tajnik Povjerenstva. Povjerenstvo je djelovalo sve do 1984. godine, kada je Sveti sinod Srpske pravoslavne crkve odobrio njihov prijevod.

Recenzent je prijevoda bio dr. Miloš Erdeljan, koji je ipak više volio osobno sudjelovati u radu Povjerenstva, što se pokazalo od iznimnog značaja, pošto je dr. Erdeljan, kao iskusni profesor i stručnjak u problematici i biblistici Starog zavjeta, značajno doprinio radu Povjerenstva. S druge strane, prof. Čarnić, koji je od samog početka sudjelovao u radu Povjerenstva, kasnije je prestao biti njegov član zato što je 1973. godine objavio vlastiti prijevod Novog zavjeta na srpski jezik, u izdanju Biblijskog društva.

Sredinom sedamdesetih godina 20. stoljeća, ovo Sinodsko povjerenstvo uključilo je u svoj rad tri mlađa predavača Teološkog fakulteta, koji su svoje post-diplomske studije odslušali u Ateni u Grčkoj. Bili su to dr. Atanasije Jevtić (kasnije arhijerej Banatske eparhije, a potom Zahumsko-hercegovačke eparhije), dr. Amfilohije Radović (kasnije arhijerej Banatske eparhije, kasnije mitropolit crnogorsko-primorski) i dr. Irinej Bulović (trenutačno arhijerej Bačke eparhije). Ovi su stručnjaci unijeli novu dinamiku u rad Povjerenstva te su zajedno sa starim članovima dovršili prijevod.

Članovi Povjerenstva običavali su se sastajati jednom tjedno u Patrijarhatu, sjedištu Srpske crkve, obično tijekom poslijepodneva. Prevodioci su se pripremali za svaki sastanak tako što su prethodno istražili odabrano poglavlje određene knjige Novog zavjeta, nakon čega bi se njihov zajednički rad mogao nesmetano odvijati.

Poznato je da je arhijerej Nikolaj Velimirović za vrijeme svog njemačkog zatočeništva u samostanima Ljuboštinja i Vojlovica, a kasnije i jeromonah Vasilije

Kostić (bivši arhijerej Žičke eparhije) radio na poboljšanju prijevoda Novog zavjeta Vuka Karadžića. Oni su tada puno učinili, posebice tijekom njihova života u zatočeništvu. Iz tog je razloga od prote Stavrofora Alekse Todorovića, srpskog paroha u Münchenu u Njemačkoj, zatraženo da Povjerenstvu osigura dokument u kojem su istaknute intervencije koje su u tekst unijela ta dvojica biblijskih znanstvenika. Protu, tada već u starijoj dobi, svim je srcem prihvatio tu molbu i proslidjedio na adresu Povjerenstva sve novozavjetne knjige u kojima su dvojica znanstvenika unijela svoje izmjene, ispravke i prijedloge. Svaka je knjiga fotokopirana u nekoliko primjeraka i predana prevodilačkom Povjerenstvu koje je taj materijal koristilo kao temelj i uzorak za daljnji rad i unošenje novih izmjena. Ipak, treba naglasiti da članovi Povjerenstva nisu imali potpuni uvid u ono što je napravio arhijerej Nikolaj pa nismo mogli sa sigurnošću utvrditi koje je točno izmjene unio u tekst tijekom svoga zatočeništva u manastiru. Izgleda da je svoj rad bio ograničio samo na najvažnija pitanja, stoga je trebalo čekati na skupinu biblijskih znanstvenika koje je Srpska crkva imala tada na raspolaganju.

Zapravo, Povjerenstvo je od samog početka bilo sazvano kao *Povjerenstvo Svetoga arhijerejskog sinoda za reviziju Vukova prijevoda Novog zavjeta*, a s vremenom je naziv promijenjen u *Povjerenstvo Svetog arhijerejskog sinoda za reviziju (prijevod) Novog zavjeta*. Ovdje treba istaknuti činjenicu da, iako je konačni proizvod rada Povjerenstva originalan, ipak se uspjela očuvati književna ljepota Vukova prijevoda. Čak su neki stihovi i čitavi dijelovi Vukova teksta doslovno reproducirani. A što je donijela nova verzija? Uneseni su neki novi teološki i jezični izrazi (izostavljena su neka zastarjela osobna imena i uvedena nova, primjerice *Zaharija* umjesto *Zarija*, *Simeon* umjesto *Simon*, *Timotej* umjesto *Timotije*, *Solomon* umjesto *Solomon*, *Jelisej* umjesto *Jelisije* itd).

Vuk je neke riječi ili fraze preveo na kolokvijalan način. U Matejevu evanđelju 28,9, u sceni kada uskrslu Krist u Getsemanskom vrtu susreće žene koje nose mirtu, on ih pozdravlja sa "Hairete!", što je Vuk preveo sa "Zdravo!" (u sinodskom prijevodu "Radujte se!"). U Matejevu evanđelju 26,49, kada Juda pozdravlja Isusa da bi ga identificirao, prema Vuku ga oslovljava na tipično srpski način: "Dobro jutro", iako je bio mrak (u sinodskom prijevodu "Zdravo, Učitelju"). Još je jedan primjer u Ivanovu evanđelju 19,3 gdje rimski vojnici u Vukovu prijevodu pozdravljaju sa "Pomoz' Bog, care judejski!" = Bog blagoslovi, kralju Židova" (izdanje iz 1847.), ili u drugom izdanju iz 1856. "Kako si, kralju Židova?"

Čitatelj treba imati na umu da je Vuk Karadžić u svome prijevodu sačuvao 40 turcizama (!) (a ni jedan prijevod Svetog pisma ne tolerira strane riječi osim nekih izraza na hebrejskom ili grčkom koji se ne prevode, kao što su *Amen*, *Aleluja*, *Zebbaoth*, *Psalam*, *Evangelion*, *evandeoski*, *Episkopos*, *apostol*, *anđeo*, *đavo*, *Mesija*, *Krist*, *Liturgija*, *apokalipsa* itd, ili pak aramejske riječi: *ili*, *ili savahtani*, *akeldama*, *Tabita kumi*, *Maran ata* – Naš Gospodine, dođi; *efaga*, *abba*), kao i či-

njenicu da Vuk Karadžić nije imao osjećaj za suptilne teološke i filozofske idiome i pojmove, za složenice izgrađene u skladu s morfološkim načelima grčkog jezika (on je izbjegavao, a ne koristio /!/ aktivne i posebice pasivne glagolske priloge), kao ni za označavanje nekih jednostavnih pojmova. Čak je znao koristiti neke nespretne izraze umjesto da ponudi jednostavna rješenja, kao što su primjerice: *glavni svećenik* umjesto *prvosvećenik* (na engleskom se koriste izrazi *chief priest* i *highpriest*, pri čemu su oba pojma jednako dobra); *oni koji grade mir* umjesto *mirotvorci*; a da i ne spominjemo apstraktne i filozofske pojmove, kao što su *celomudrije*, *smirenomudrije* (grč. *tapinosofrini*) itd. U tom svjetlu postaje jasnije koliko je veliki posao trebalo obaviti ovo Povjerenstvo! Osim toga, trebamo imati na umu da novozavjetni grčki odražava puno semitizama koje danas više ne koristimo, što je zadaću Povjerenstva učinilo još težom i složenijom.

Ovdje navodim samo neke od turcizama: *kmet* – djelatelj (Lk 12,14), *harač* – porez (Mt 17,25; Mk 12,14; Lk 20,22), *čalma* – ubrus, maramica (Dj 19,12), *hazna* – hramska blagajna (Mk 12,43). Navest ću još neke primjere korištenih turcizama: *azdaha* (zmaj), *amajlije* (*phylacteria*), *adzuvan* (pedofil), *badava* (uzalud, besplatno), *basamak*, *dolama*, *zanat*, *kavgadžija*, *kavga*, *kesa*, *kula*, *lenger*, *mana*, *neimar*, *oka*, *pazar*, *sahat*, *soba*, *sunder*, *torba*, *hajduk*, *čaršija*...

Vukov prijevod sadržava 49 *slavenskih riječi* koje se ne koriste u našem modernom jeziku, a ipak ih suvremeni čitatelj može razumjeti, posebno ako se koriste u tekstu Novog zavjeta. Stoga ni Sinodsko povjerenstvo nije koristilo druge izraze. Ovdje navodim neke od njih: gonitelj, revnitelj (fanatik), spasitelj, (u) tješitelj, djevstvenik, zakonik (onaj koji prakticira zakon), zastupnik, prestupnik, propovjednik, srebrnik (srebrni novac), četvorovlasnik (tetrah), hulnik (čovjek koji bogohuli), proročica, licemjer, preljub, žrtva, dobrodjetelj (čovjek od vrlina), iskustvo, prvorodstvo, bližnji, hulja, grijehovni (grešan), duhovni, jedinomislejni (istomišljenik, onaj koji misli jedno), jedinorodni (jedinorođeni), malovjerni, (ne)rukotvoreni, životni, smrtonosni, veličati, izobilovati, žrtvovati, oblagodati (učiniti nekoga punim milosti) itd.

Povjerenstvo za prevođenje uočilo je da neke srpske riječi i izrazi ne odražavaju na najbolji način izvorno značenje riječi na grčkom jeziku pa je odlučilo da u takvim slučajevima koriste grčke riječi. Najbolji primjer za to je u Ivanovu evanđelju 1,1 “U početku je bio Logos (Riječ) i Logos (Riječ) je bio s Bogom i Logos (Riječ) je bio Bog.” Isti je postupak korišten u 1. Ivanovoj poslanici 1,1 i Ivanovu Otkrivenju 19,13. Ponovno smo uveli riječ *sinagoga* (Lk 4,20; Dj 13,15; 22,19; Mk 13,9; 2 Kor 11,24), umjesto Vukove *zbornice*, stoga što se *zbornica* u suvremenom jeziku prije svega koristi za *sobu u kojoj se sastaju nastavnici*. Nadalje, umjesto *starješine*, koristili smo grčku riječ *prezbiteri* (Dj 14,23; 15,2.4.6.22.23, 21,18, ali ne i u Otkrivenju 4,4.10 pošto taj izraz ondje označava vođe, starješine 12 židovskih plemena, pa nema crkveno značenje). Isto se odnosi na hebrejski izraz *san-*

hedrin, (grč. *synedrion*), koji smo ponovno uveli u suvremeni srpski prijevod dok ga je Vuk prevodio kao *vijećnica*. Gdje je to bilo moguće, Povjerenstvo je koristilo izraz *episkop* (biskup, arhijerej), no to je bilo rijetko pošto smo bili svjesni da u ranoj Crkvi izrazi koji odražavaju hijerarhijski ustroj (đakoni, svećenici, biskupi) još nisu bili razvijeni kao u kasnijim stoljećima. Umjesto Vukova izraza *potrkalište*, Povjerenstvo se odlučilo za grč. *stadion* – 185 m (Mt 14,24; Lk 24,13; Iv 6,19; 11,18; Otk 14,20; 21,16). I na kraju, ali ne i najmanje važno, umjesto izraza *denarion*, Vuk je povremeno koristio tursku riječ *groš* (Mt 18,28), pa tako umjesto “sto denara”, imamo “sto groša” ili *asarij* (Mt 10,29 ili *peni* u RSV) ili se pak koriste drugi pojmovi, kao primjerice *novac* (Mt 22,19).

Sinodsko povjerenstvo, sastavljeno 1962. godine, već je bilo izvršilo reviziju Vukova prijevoda kanonskih evanđelja pa je u svome novom sastavu trebalo uvažiti smjernice Svetog sinoda i za objavljivanje pripremiti izdanje koje je sadržavalo četiri evanđelja, ali u dijalektu *ijekavice*, uz izbjegavanje nastavka *-ijeh* u 2. licu množine zamjenica i pridjeva. Umjesto toga, trebalo je koristiti jednostavniji oblik s nastavkom *-ih*, primjerice Djela *svetih* apostola, a ne *svetijeh*, ili *lepih* devojaka, umjesto *lijepijeh* itd. Nismo koristili negativni oblik *nijesam*, *nijesi*, već *nisam*, *nisi*; ne *njenzin*, već *njen*.

Tekst Evanđelja podijeljen je u tzv. *zachala*, čitanja, odjeljke, *perikope*, *lectia* i tako je bio spreman za korištenje u liturgijskoj službi. Čak i danas, ako Crkva ne raspolaže primjerenim novijim izdanjem knjige Evanđelja za liturgijsko korištenje, svećenik koji vodi obred može koristiti ovu knjigu Evanđelja i čitati iz nje, čak i ako se božanska liturgija slavi radnim. Takva podjela na čitanja, *lectia*, sačuvana je u kasnijim izdanjima cjelokupnog Novog zavjeta (u liturgiji Pravoslavne crkve čita se iz cijelog Novog zavjeta, osim iz knjige Ivanova Otkrivenja).

I tako je Povjerenstvo sastavljeno od novih članova započelo svoj rad 1967. godine revizijom Vukova prijevoda sedam katoličkih poslanica, nastavilo revizijom Pavlovih poslanica i Djela apostolskih, a potom je obavilo ponovljenu reviziju četiriju evanđelja i Ivanova Otkrivenja. Treba naglasiti da je Povjerenstvo nekoliko puta ponavljalo rad na reviziji već pregledanog teksta, čak i nakon što je 1984. godine tiskan prvi sinodski prijevod Novog zavjeta. Bila je to značajna godina. A čemu onda ponovno tiskanje? Zato što je u međuvremenu nakon objavljivanja Novog zavjeta, Povjerenstvo zaprimilo brojne opravdane primjedbe o onome što su čitatelji sami uočili u tekstu (nismo imali odbor za reviziju, kao što je to slučaj s prijevodima na Zapadu, kao ni širi odbor sastavljen od književnika, lingvista, filologa itd.).

Bilo je, naravno, pisanih prijedloga koji nisu bili opravdani ili koji su ukazivali na neznanje čitatelja o određenom problemu, čak i na nepoznavanje samoga novozavjetnog teksta i njegove formulacije. Ovdje bi se kao primjer mogla navesti doksologija iz Poslanice Rimljanima, koja se u sinodskom prijevodu nalazi na

kraju 14. poglavlja u recima 24 do 26, dok se u prijevodu Emilijana Čarnića nalazi na kraju poslanice u Rim 16,25-27. Isto se odnosi na neke druge tekstove koji su poznavateljima i istraživačima Novog zavjeta poznati kao interpolacije, kao što je primjerice slučaj 1 Iv 5,7, gdje se radi o tzv. *Comma Johanneum*, ili na kraju Gospodinove molitve: „Jer je tvoje kraljevstvo, sila i slava, zauvijek. Amen.“ (Mt 6,13) kada smo koristili verziju koju smo sačuvali u našem srpskom prijevodu (kao što je to učinio i Vuk Karadžić), ali u obliku novog retka. Moglo bi se potražiti još takvih redaka, kao što je primjerice Mk 16,9-20, za koje nije potvrđeno da se navode u svim novozavjetnim rukopisima, ali oni predstavljaju sastavni dio biblijsko-liturgijske tradicije Pravoslavne crkve (u smislu da se čitaju tijekom liturgijskih službi, što znači da se nalaze u našim lektionarima koji na određeni način predstavljaju pouzdan izvor informacija o izvornom biblijskom tekstu).

Predloži prijevoda na srpski i na stranim jezicima koje je prevodilačko Povjerenstvo koristilo u svom radu

U ovom kontekstu možemo smatrati da su članovi Sinodskog povjerenstva imali na raspolaganju grčki tekst Novog zavjeta, tzv. *textus receptus*, koji je objavljen 1908. godine, a koji su pripremili biblijski stručnjaci carigradskog Patrijarhata. Ovaj grčki tekst Novog zavjeta uživa veliki znanstveni ugled u Pravoslavnoj crkvi, s obzirom na činjenicu da je to tekst koji se koristi u bogoslužju. Gotovo isti ugled već stoljećima uživa i tekst Novog zavjeta na crkveno-slavenskom jeziku, čija je duhovna vrijednost neupitna pošto se smatra svetim tekstom živuće Pravoslavne Kristove crkve. Povjerenstvo je dakle raspolagalo i ovom verzijom teksta na crkveno-slavenskom jeziku. Također, koristili smo prijevod Vulgate, koji smatramo jednim od najpouzdanijih starih prijevoda.

Nije potrebno posebno naglašavati da je Povjerenstvo raspolagalo još nizom drugih raznih prijevoda na srpskom, hrvatskom, slovenskom, makedonskom, ruskom i bugarskom jeziku. Od korištenih srpskih prijevoda ovdje ćemo navesti prijevod Dimitrija Stefanovića u izdanju beogradskoga Biblijskog društva iz 1933. godine, prijevod Emilijana Čarnića, također u izdanju beogradskoga Biblijskog društva iz 1973. godine, kao i prijevod cijele Biblije koji je napravio leksikograf Lujo Bakotić u Beogradu 1933. godine.

Od prijevoda u zapadnim jezicima, treba spomenuti da smo se koristili Lutherovom Biblijom, i to revidiranim prijevodom iz 1956. godine, zatim tzv. Zürcher Bibel, kao i nekim drugim njemačkim prijevodima. S druge strane, koristili smo neke od prijevoda Novog zavjeta na engleski jezik, kao što je autorizirana verzija King James izdanja iz 1611. godine, a posebno RSV verziju teksta iz 1946. godine. Zbog boljeg uvida u smisao teksta, članovi Povjerenstva koji vladaju drugim stranim jezicima koristili su se u radu i prijevodima Novog zavjeta na fran-

cuski i talijanski jezik. (Ja sam se kao tajnik Sinodskog povjerenstva od 1967. do 1984. godine koristio izdanjima Einheitsübersetzung, Good News for Modern Men, Gute Nachricht itd.).

Dok smo radili na novom prijevodu, često smo se koristili studijom Vukova prijevoda Novog zavjeta *Vukov Novi zavjet* koju je napisao akademik Vladimir Mosin, a objavila „Prosveta“ kao dopunu Vukovu tekstu Novog zavjeta (Beograd, 1974., str. 489-712). Ovaj je stručnjak najprije izložio povijest prevođenja Novog zavjeta prije Vuka Karadžića, potom povijest Vukova prijevoda. Naveo je i kritičke pristupe tadašnjih stručnjaka Vukovu prijevodu, kako stručnjaka za srpski jezik tako i teologa. Razmotrio je također i evoluciju Vukova prijevoda od njegova prvog izdanja 1847. pa sve do izdanja iz 1863. godine, a izložio je i detaljni kritički aparat i studiju nekih povijesnih stvarnosti i dogmatskog nauka Crkve. Treba obratiti pažnju da je riječ o ruskom stručnjaku koji piše znanstveno o prvome srpskom prijevodu na književni jezik, a zapravo se radi o današnjem jeziku. On je čovjek koji savršeno vlada crkveno-slavenskim izričajem teksta Novog zavjeta, a njegov materinji jezik je ruski te se nije trebao previše udaljavati od izvornoga slavenskog jezika.

Uz spomenuto deset-volumno izdanje cjelokupnog djela Vuka Karadžića iz 1974. godine, koje uključuje i tekst Novog zavjeta, dr. Dimitrije Bogdanović objavio je kritički aparat kojim je obradio tekst od retka do retka, što u nas predstavlja prvi stručni pothvat takve vrste. Bogdanović je svoj veliki rad naslovio veoma skromno: *Napomene i objašnjenja*, iako obuhvaća 400 stranica, str. 713-1102. Osim toga, na stranicama 1193-94 Bogdanović navodi sve tiskarske pogreške koje se pojavljuju u prvom Vukovom izdanju iz 1847. godine. Njegova je supruga Sonja Bogdanović sastavila *indeks riječi i registar osobnih i zemljopisnih imena*. Bogdanović je dao sva različita čitanja, *lesia variabila*, prema različitim rukopisima, kao i prijedloge mogućeg prijevoda spornih mjesta u tekstu. Kao stručnjak za tekst Novog zavjeta i biblijsku znanost, ovaj je znanstvenik uvelike pridonio razvoju srpske biblijske znanosti u području u kojem se do tada nije puno radilo. Suvremena izdanja Novog zavjeta koja teže znanstvenim ciljevima, a koja uređuju biblijski stručnjaci kao što su Eberhard Nestle, Kurt Aland i Matthew Metzger, sadržavaju takav kritički aparat iako puno detaljnije razrađen. Zapravo, oni uz gotovo svaku knjigu Novog zavjeta objavljuju takav *apparatum criticum*, koji sadržava brojna različita čitanja i prijedloge utemeljene na izvornim rukopisima, a kojim se koriste prevoditelji i drugi stručnjaci te predavači Novog zavjeta i grčkog. U posljednjem izdanju Novog zavjeta, tzv. *Novum Testamentum Graece*, 26. novom revidiranom izdanju koje zajednički potpisuju Kurt Alan, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger i Allen Wikgren (Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1993), navodi se i ime grčkoga biblijskog znanstvenika Karavidopoulou, profesora na Sveučilištu u Solunu.

Karakteristike kakvoće sinodskog prijevoda

Stručna javnost vrlo dobro zna da je sinodski prijevod Novog zavjeta stručni prijevod, a ne popularna verzija teksta poput Vukova prijevoda. Zapravo, Vukov prijevod nije bio namijenjen za bogoslužje, već bi se moglo reći da je imao misionarsku svrhu predavanja Božje riječi u ruke običnog čitatelja. Vuk, dakle, nije napravio svoj prijevod kako bi se iz te svete knjige moglo čitati tijekom bogoslužja, već ga je nedvojbeno namijenio običnim ljudima. Stoga bi Vuka mogli nazvati malim misionarom.

Međutim, odlukom Svetoga arhijerejskog sinoda iz 1984. godine 1. izdanje prijevoda koje je ponudilo prevodilačko Povjerenstvo proglašeno je autentičnim, što znači da se iz njega može čitati na svim crkvenim službama i pri različitim liturgijskim obredima. Kao što je ranije spomenuto, rečeni je tekst podijeljen u *zachala*, čitanja, *lectia*, na isti način kao što je to u službenim crkveno-slavenskim crkvenim knjigama Evanđelja i Apostolske poslanice. Iz tog razloga na početku svake *lectio* navodi se broj u zagradi (Biblijsko društvo Srbije ne navodi ove liturgijske podjele kada objavljuje Novi zavjet za čitatelje koji nisu nužno pravoslavne vjere). Pažljivi će čitatelj u knjizi Apostolskih poslanica primijetiti da rečena čitanja, *lectia*, idu od Djela apostolskih preko katoličkih poslanica, počevši od Jakovljeve poslanice, tako da nakon Judine poslanice slijedi Poslanica Rimljanima. Ta činjenica ukazuje na činjenicu da redosljed novozavjetnih knjiga nije jednak na Zapadu i na Istoku. Naime, u Biblijama na grčkom i crkveno-slavenskom jeziku poslanice Sv. Pavla apostola dolaze nakon katoličkih poslanica.

Izdanja Novog zavjeta

Sveti arhijerejski sinod objavio je 1984. godine prvo izdanje Novog zavjeta na ijekavskom dijalektu (do sada nismo proizveli Novi zavjet na ekavici). Knjiga je tiskana u Ljubljani. Profesor Pravoslavnoga teološkog fakulteta u Beogradu, dr. Atanasije Jevtić, kasnije arhijerej, nadopunio je svako poglavlje sadržajem, a ti su dijelovi teksta u kasnijim izdanjima poboljšani ili obogaćeni. (Željeli smo da sva biblijska izdanja na početku poglavlja navode takav sadržaj, a ne da se dodaci biblijskom tekstu pojavljuju unutar samog poglavlja).

Drugo je izdanje tiskano u suradnji s tadašnjim Jugoslavenskim biblijskim društvom u Sarajevu 1990. godine. Treće je izdanje doživjelo neke dopune i poboljšanja, dok je četvrto izdanje (tiskano u Beogradu) poslužilo kao osnova za uređivanje svečanoga liturgijskog izdanja knjige Evanđelja koja, poput knjige Evanđelja, na crkveno-slavenskom jeziku sadrži *synaxaria* s oznakama svih čitanja kroz liturgijsku godinu.

U međuvremenu, 1998. godine u suradnji s Biblijskim društvom Srbije, prvi

put u povijesti, objavljeno je cjelokupno Sveto pismo koje sadržava tekst Starog zavjeta u prijevodu Đure Daničića i tekst Novog zavjeta u sinodskom prijevodu. To znači da je ranije korištena kombinacija tekstova Starog zavjeta Đure Daničića i Novog zavjeta Vuka Karadžića, koja se do tada uvijek objavljivala, konačno nakon puno godina doživjela „razvod“. No Biblijsko je društvo i dalje objavljivalo verziju Daničić-Karadžić, kao što je to činilo posljednjih 150 godina, pošto neki ljudi i crkvene zajednice zbog ljepote jezika ipak preferiraju Vukov Novi zavjet.

S obzirom na činjenicu da je sinodski prijevod teološki korektan i da je puno bolji od svih dosadašnjih prijevoda, Srpska crkva inzistira da profesori i studenti u teološkim školama citiraju Novi zavjet u skladu s tim novim prijevodom. No to je ipak samo preporuka pošto znanstvenici trebaju koristiti različite prijevode da bi pronašli najbolje značenje teksta.

Arhidakon Radomir Rakić
Beograd, 13. travnja 2016.

S engleskog na hrvatski prevela Dalia Matijević